

Poradenství

Dvě kazuistiky

Soňa Cpinová

Charakteristika

Sedmnáctiletá dívka Zuzana, odmítá respektovat rodiče, útěky z domova, podezření na požívání drog, drobné krádeže

Rodinná anamnéza

Vyrůstala v úplné rodině, má dva starší sourozence. Dle sdělení rodičů trpěla maladaptivními potížemi již v raném dětství. Citově byla více vázaná na matku, která je však v rodině submisivní, nevýrazná, podřízená rozhodnutí otce, který je naopak dominantní až despotický, emocionálně chladný se sklony k agresivitě. V období dospívání Zuzana zaujímá opoziční až negativistický postoj ve vztahu k rodičům a potažmo k dospělým vůbec. Výchovné problémy nastupují teprve po dokončení povinné školní docházky.

Školní anamnéza

Po ukončení základní školy nastoupila do SOU obor zemědělské podnikání – chovatel koní, jezdec. Tam vydržela pouze měsíc. Přestoupila na obor cukrářka-pekařka, který nezvládla.

Na základní škole se výraznější problémy nevyskytovaly s výjimkou jednoho případu, kdy nepřiměřeně napadla spolužačku.

Rodiče navštívili oddělení péče o dítě, které nabídlo řešit situaci umístěním Zuzany do střediska výchovné péče.

Po návratu domů opět začaly problémy. Zuzana se toulala, nerespektovala rodiče, stýkala se s partou fetujících kamarádů, sama má zkušenosti s toluenem a pertivinem.

Na základě těchto skutečností byla umístěna v diagnostickém ústavu pro mládež.

* * * * *

Na oddělení přišla viditelně pod vlivem drogy.

Dívka byla nedůvěřivá, negativistická, odmítala spolupracovat. Byla spíše extrovertní, reagovala bezprostředně bez předchozího kritického úsudku,

zvláště tehdy, jednalo-li se o kritiku či tlak na její osobu. Na sebe i na své okolí byla tvrdá (jak byla zvyklá z rodiny) – nepodléhala emocím. Projevovala nezájem o pomoc jiných, která pramenila z její nedůvěry v altruismus jiných – hlavně dospělých.

V interpersonálních vztazích byla spíše zdrženlivá, opět zejména k dospělým až negativistická. Mezi vrstevníky neměla zábrany, chovala se suverénně až bezohledně, její soudy o jiných byly pohotové, ale povrchní.

Na základě svých zkušeností z rodiny, kde vládla neosobní direktivní atmosféra, kde se neprojevovaly emoce, vytvořila si kolem sebe ochrannou bariéru proti emocím vůbec. Její nedůvěra vůči dospělým se projevovала až agresivními reakcemi na jakýkoliv podnět dospělého. Svou situaci chtěla vyřešit bez pomoci dospělého četnými úniky z prostředí, které ji ohrožovalo. Zuzana byla frustrovaná, proto její spontánní rozvaha klesala na nízkou úroveň; což způsobovalo výbušnost až agresivitu, nedisciplinovanost, impulsivnost, prudké reakce na nepříjemné situace, konfliktnost.

Z ústavního prostředí pětkrát utekla, vždy po několika dnech pobytu. Vzhledem k její možné drogové kariéře jsme chtěli zabránit dalším útěkům ze zařízení. Na základě anamnestických údajů a vstupního psychologického vyšetření jsme se rozhodli stanovit individuální program rozvoje osobnosti, který by Zuzaně nabídl možnost adekvátní seberealizace.

Za nejdůležitější jsme považovali navázat vztah a získat důvěru Zuzany vůči dospělým. Pokoušeli jsme se navázat kontakt prostřednictvím splnění nějakého požadavku, o kterém se domnívala, že jí nikdy nemůže být splněn. Její požadavek byl pečovat o koně a pokusit se o domluvu a vyjasnění vztahů s rodiči. Po neustálých útěcích si přála odjet domů sama a vyjasnit si své postavení v rodině.

Vytvořili jsme modelovou situaci, kdy jsme Zuzanu vyslali do rodiny s dopisem pro rodiče, ve kterém byl naznačený další program Zuzany v zařízení s tím, že když se v pořádku vrátí, pojedje s ní do rodiny psycholog a vztahy v rodině pomůže Zuzaně dořešit. Zuzana se vrátila v naprostém pořádku.

Psycholog zařízení se domluvil s rodiči na dalším programu Zuzany v ústavu.

Vyslali jsme ji na několikadenní pobyt do prostředí, kde mohla jezdit a pečovat o koně, o které měla nesmírný zájem. I pobyt v tomto prostředí absolvovala bez nejmenších problémů. Po návratu do ústavu jsme jí sjednali možnost vypomáhat ve stájích, kde pečuje o koně. Po ukončení pobytu v diagnostickém ústavu jsme navrhli stejný program v místě bydliště a spolupráci v terapeutickém protidrogovém programu.

Po vytvoření individuálního programu, se kterým Zuzana souhlasila, se výrazně změnil vztah dívky k dospělým, výrazně změnila svou image. Dává najevo svou touhu po něžném harmonickém vztahu.

Záleží jí na kladném hodnocení, spolupracuje a má zájem o získání vzdělání. Pobyty v rodině jsou bez selhání.

* * * * *

Charakteristika

Šestnáctiletá dívka Jana, absence ve škole, úteků z domova, podezření na užívání drog.

Rodinná a osobní anamnéza

Rodiče rozvedeni záhy po uzavření sňatku a narození Jany, ve dvou letech byla svěřena do péče prarodičů. S otcem se Jana nestýká vůbec, s matkou ano. Matčin zájem o Janu je povrchní, občas si ji bere domů. Prarodiče zajišťují základní potřeby, jejich výchova se jeví jako nepodnětná. Oba prarodiče jsou již v důchodu.

První problémy výchovného rázu se objevily na základní škole, a to s absencí, následovaly úteků z domova, toulání. Objevují se drogy.

Školní anamnéza

Po ukončení povinné školní docházky nastoupila do učebního oboru prodavačka, kde pobyla tři týdny.

Vzhledem k neustále se opakujícím výchovným problémům požádali prarodiče o pomoc oddělení péče o dítě, které Janu umístilo do diagnostického ústavu na základě předběžného rozhodnutí soudu.

Jana nastoupila do ústavu v dobrém fyzickém i psychickém stavu. Uváděla užívání pervitinu intravenózně a heroinu.

Na své chování a závislost verbálně měla náhled, stejně tak na slabou vůli jim odolat. Přála si abstinovat a zlepšit své chování, ale protože neměla před sebou žádný cíl, žádný stimul, „nevěděla, jak to s ní dopadne“.

Jana byla výrazně egocentrická osobnost s rysy nezdrženlivosti a nedostatků volných vlastností. Byla impulzivní, emocionálně nestabilní se zvýšenou afektivitou. Ráda na sebe upozorňovala, chtěla slyšet pozitivní hodnocení, na kritiku byla citlivá. Droga byla pro ni nejlepší zábava, i když nebezpečná. Byla nerozhodná, ráda se nechala vést a rozhodnutí nechávala na druhých. Ráda vyhledávala společnost, ve které chtěla být kladně hodnocena, a tak zmírnila své potíže při vpravování se do sociálních podmínek, protože byla zvýšeně nedůvěřivá k ostatním. Diagnostický závěr, ze kterého jsme vycházeli při stanovení individuálního programu rozvoje osobnosti zněl: dívka citově deprimovaná, emocionálně oploštěná a nestabilní s výraznými sklony k egocentrismu a návykovosti.

V první fázi bylo nutné pracovat s abstinenčními příznaky, které se dostavily po krátké době pobytu. Abstinenční příznaky doprovázely depresivní a explozivní nálady.

V tomto období byla nutná intenzivní individuální péče psychologa a speciálního pedagoga-etopeda.

Po odeznění těchto příznaků bylo nutné navázat vztah, získat důvěru Jany a nabídnout jí adekvátní způsob seberealizace.

Jana v podmínkách diagnostického ústavu objevila možnosti pozitivně se projevat a být za ně oceněna. Prostřednictvím skupinové a individuální psychoterapie jsme jí nabídli cíl – vyniknout v činnostech, které jsou společensky přijatelné. Rozhodla se pro abstinenci a přijala možnost dalšího vzdělávání v ústavních podmínkách.

* * * * *

Dvě kazuistiky, které jsem Vám představila, podporují naši zkušenost při reedukaci mladistvých s výchovnými problémy, že jakákoliv změna je možná pouze v případě individuálního přístupu k těmto mladistvým. Naši koncepci reedukace jsme postavili na znalosti určitých společných charakteristik problémových mladistvých a z nich vyplývajících terapeutických přístupů. Jedna z charakteristik těchto mladistvých je nedůvěra k dospělým. Překonat nedůvěru je prvním předpokladem ke změně v chování nám svěřených mladistvých.